

НЕЗАБОРОМ НАШ ЮВІЛЕЙ – 80-ТІ РОКОВИНИ! Частина четверта

Серед подарунків нашому Музеєві і Бібліотеці від Сестер Василянок у 1935 році, про які я вже писала в попередніх статтях, було ще дві ікони - праці відомих сучасних мистців, які у 20-их і 30-тих роках жили і працювали у Львові. Це ікона - **Святий Євангелист Лука** (темпера на дощці, 1930 р.) - робота мисткині Ярослави Музики (1894-1973) та **Архангел Михайл** (темпера на дощці, 1931 р.) - робота мистця Михайла Осінчука (1890-1969).

Значущість цих двох ікон подвійна. По перше, їхня мистецька вартість є безсумнівною, бо представляють вони праці відомих мистців тридцятих років. Друга важливість у тому, що велика кількість мистецьких праць цих та інших авторів, які творили в період між двома світовими війнами, і які знаходилися у фондах Національного Музею у Львові, були безщадно знищені советською владою у 1952 році. Ці дві ікони, які є в нашому Музеї, були б, напевно, теж знищені. Але, завдяки щасливому збігу обставин, вони збереглися у наших фондах.

Роботи Ярослави Музики створені у різних формах образотворчого мистецтва – це і малярство, і графіка, і мозаїка, емаль, живопис на склі і батік.

Найбільш відомою є її книжкова графіка та ескізи. Ярослава походила з відомої галицької родини. Предки її були свідомими українцями та віддано і завзято працювали на суспільній та культурній ниві у дуже невідрадний політичний час національного поневолення. Вона виростала в родинним колі свідомих, культурно витончених, непохитних українських патріотів. Її прадід – Григорій Савчинський (1804-1888) – греко-католицький священник, письменник, суспільний діяч. Він продовжував працю, яку започаткував Маркіян Шашкевич, у піднесенні свідомості серед народу. Багато його віршів друкувалися у дитячих журналах. Ярослава чула багато історій про свого легендарного предка. Її тета – Соломія Крушельницька (1872-1952) – оперна співачка світової слави. Часто родину відвідував відомий

мистець Кирило Устиянович (1893-1903). Усе це мало вплив на її розвиток, погляди, зацікавлення і життєві рішення. З раннього дитинства Ярослава любила малювати. Виявивши неабиякий талант, вона пішла на мистецькі студії до С. Батовського та до Вільної Академії Мистецтв у Львові.

Вона теж вивчала мистецтво реставрації в Києві, Москві і Парижі. У продовж багатьох років працювала реставратором у Національному Музеї у Львові.

Міжвоєнні роки в Галичині, особливо у Львові, були роками надзвичайної діяльності в політичних, мистецьких та літературних галузях. Українське населення, особливо молоде покоління, хоч і розчароване політичними невдачами і неспроможністю здобуття незалежності, все ж почало інтенсивно працювати над національним, літературним та мистецьким відродженням. Так українські мистці здобули великих досягнень завдяки завзяттю та праці таких осіб, як Ярослава Музика, Михайло Осінчук, Павло Ковжун (1896-1939), Святослав Гординський (1906-1993 та багатьох інших. Вони заснували

Асоціацію незалежних українських мистців (АНУМ), яка існувала з 1930-го до її ліквідації советським урядом у 1939 році. Асоціація об'єднала мистців різних жанрів та стилів, організувала багато мистецьких виставок, друкувала каталоги та видавала журнал **Мистецтво**. Ярослава була співзасновником та найбільш актив-

ним членом цього товариства. Під час советської окупації у 1948 р., Ярославу заарештовано і як “ворога советського народу”, засуджено на 25 років таборів. Майже сім років вона мучилася в советських концентраційних таборах в Казахстані. Після смерті Сталіна прийшла амністія -- і Ярославу вже інваліда хворого на туберкульоз, 1955 року звільнено та дозволено повернутися до Львова.

Зразу після закінчення Другої світової війни в Галичину повернулася советська влада, яка з великою наполегливістю почала нищити все, (людей, і об'єкти), що, на її думку, не співпадало з соціалістичними ідеалами. Влада арештовувала, вбивала або висилала в концентраційні табори церковних ерархів, священників, інтелігенцію та суспільних діячів. У цей час руйнування, мистецьким творам та безлічі культурних пам'яток які

уряд уважав небезпечними через їх націоналістичний характер, чи тому що не підходили соціалістичним ідеям, виїжджала трагічна доля. Советська влада зробила Василя Любчика наставником по знищенню всіх “невідповідних” мистецьких творів, більшість з яких була

у Національному Музеї. Василь Любчик з великою наполегливістю виконав своє завдання. Твори таких мистців як Івана Труша (1869-1941), Михайла Бойчука (1882-1939), Святослава Гординського (1906-1993), Олексі Грищенка (1883-1977), Михайла Мороза (1904-1992), Михайла Осінчука, (1890-1969), Ярослави Музики і багатьох інших були видалені з Музею до спеціального фонду і з 31 липня до 2 серпня спалені у великих печах. Скульптури розбивали та викидали на сміття.

Ікона Ярослави Музики **Святий Євангелист Лука**, що в нашій колекції, мисткиня намалювала у неовізантійському стилі. Святий Лука з золотим ореолом, у червоних шатах та в темно-синій мантиї, з очима, зверненими до нас, тримає в лівій руці Євангеліє, а правою рукою вказує на зміст книги. У складці мантиї видніється частина другої книги. Це, правдоподібно, твір **Діяння Апостолів**, автором якого, згідно з істориками, був Святий Лука. Ярослава, правдоподібно, зробила зображення й інших Євангелистів та святих, але нам невідома доля цих творів. Якщо вони були знищені в 1950-их роках Любчиком, тоді маш Музей має рідкісний твір Ярослави 1930-

тих років, який уцілів. У 1990-тих роках дослідники у Львові видали список страчених советською владою мистецьких творів, між якими були згадані літографи Ярослави Музики – **Спас на троні і Благовіщення**. Зразки цих творів наявні у нашому Музеї.

У квітневому 2015 року числі **Сівача** я писала про мистця Михайла Осінчука та про його твори кінця 1940-1960-их років, які знаходяться в нашому Музеї і які він творив у Америці. Його ікона **Архангел Михайл** 1931 року, яку нам подарували сестри Василянки, написана в строго візантійському стилі. Зображення суворе та аскетичне. Від цього стилю мистець відійшов і виробив свій власний неовізантійський стиль, базуючись на давнім галицьким іконописанні. Зображення святих на його іконах ясні, світлі і спокійні. Мистецькі праці Осінчука в колекції Національного Музею також були знищені в час політичної чистки. Отож, його ікона в нашому музеї є ще одним прикладом рідкісного мистецького твору, який був збережений.

Ось така цікава історія про долю української спадщини і як непередбачені обставини допомогли зберегти ці культурні пам'ятки.

Любов Волинець

